

AQU (Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya)

**MEMÒRIA
DE LA COMISSIÓ DE REVISIÓ DE CRITERIS PER PERIODISME**

**Proposta per a l'emissió de les acreditacions de recerca de l'àrea de
Periodisme**

D'acord amb l'encàrrec formulat per la directora d'AQU Catalunya. Sra. Gemma Rauret i Dalmau, en la carta datada a 2 de Desembre de 2004, aquesta Comissió, integrada pel Dr. Josep Maria Casasús i Guri (president), pel Dr. Llorenç Gomis Sanahuja i pel Sr. Josep Pernau Riu, eleva la seva proposta a partir de les següents premisses en el mètode de treball que ha seguit:

1. Aplicació de criteris de màxim rigor acadèmic derivats de les exigències específiques de l'àrea de coneixement de Periodisme.
2. Revisió, des d'aquesta perspectiva de màxim rigor, dels criteris vigents per a l'emissió de les acreditacions de recerca que s'apliquen a l'àmbit d'Humanitats, dins el qual s'inclou ara Periodisme.
3. Comparació d'aquests criteris amb els de les altres cinc àrees, particularment la de Ciències Socials, per les seves evidents afinitats en moltes matèries.
4. Comparació d'aquests criteris amb els de la subàrea d'Arquitectura degut a les seves equivalències amb Periodisme pel fet de tenir perfils universitaris semblants. (Són carreres amb formació acadèmica superior però que alhora preparen per a un exercici professional molt definit).

CONSIDERACIONS ESPECÍFIQUES PER A L'ÀREA DE PERIODISME

En l'àrea de coneixement de Periodisme concorren els següents trets específics que cal considerar abans de formular els resultats de la revisió dels Criteris i també de la Ponderació mitjançant percentatges de cada apartat:

1. Una molt escassa presència de l'àrea de Periodisme en la relació d'àmbits preferents que figuren en les convocatòries públiques competitives de projectes oficials de recerca, tant a escala europea com a escala estatal i a escala catalana.
Aquesta situació explica la baixa participació dels professors de Periodisme en projectes reconeguts i finançats per les administracions públiques, i la necessitat de recorre a convenis o a la col·laboració amb empreses privades.
2. Una necessitat d'avançar, encara -degut al molt recent reconeixement acadèmic de l'àrea-, en aspectes fonamentals de la recerca bàsica que pel seu àmbit territorial restringit¹ i per la seva naturalesa (Història del Periodisme Català, Periodística catalana, Hemerografia registral, Estudis identitaris, Polítiques de Comunicació, etc.) no figuren en les esmentades convocatòries de les administracions públiques.
És raonable que la recerca bàsica en aquests camps observi prioritàriament la realitat de l'espai comunicatiu català.
3. La realitat d'un nombre reduït de professorat de Periodisme pertanyent als cossos de Catedràtics i Professors Titulars degut a que l'accès al doctorat específic no fou possible per raons acadèmiques fins a finals dels anys 70.
Aquesta situació de manca de professorat estable obliga a una plena ocupació del professorat numerari i dels associats doctors en tasques de gestió acadèmica que dificulten un desplegament intensiu de la carrera docent i investigadora.
4. El fet de concórrer una alta taxa d'experimentalitat en la docència i en la recerca aplicada (equivalents, en proporció sobre el total de l'activitat acadèmica, a la taxa que s'observa en Arquitectura, per esmentar només una àrea que ja ha obtingut un reconeixement específic dins dels criteris generals d'avaluació).
5. Un cert predomini de possibilitats d'estades de recerca en centres de prestigi internacional no vinculats a universitats degut a que la recerca aplicada en Periodisme es desplega principalment en

¹ Aquesta consideració coincideix amb l'acord 24.2 de 2004 del Consell Permanent de l'Institut d'Estudis Catalans que diu així: Posar de manifest al Conseller d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació, de la Generalitat de Catalunya, el malestar existent entre els investigadors que es dediquen a fer recerca sobre àmbits territorials restringits.

empreses i corporacions del sector de la comunicació i en els grups multimèdia.

LÍNIES ESPECÍFIQUES D'AVALUACIÓ PER A L'ÀREA DE PERIODISME

D'acord amb les consideracions anteriors i com a proposta prèvia a la revisió dels criteris suggerim els següents punts susceptibles d'avaluació específica en Periodisme:

1. Llista pròpia de revistes acadèmiques de referència que poden acollir articles científics vinculats a una àrea restringida en matèria de llengua o d'espai territorial i cultural, elements inherents a matèries pròpies del Periodisme com són, entre d'altres, la redacció, l'expressió oral i la recepció social (veure proposta de llista adjunta).
2. Gestió universitària, particularment meritòria en una àrea de coneixement amb escassos recursos humans per a exercir càrrecs acadèmics.
3. Producció experimental, entesa com a recerca aplicada que es materialitza, entre d'altres maneres, en llibres-reportatge, projectes de nous productes periodístics, disseny de publicacions, estudi de nous formats en ràdio i televisió, innovació en periodisme digital, aplicacions informàtiques i telemàtiques al periodisme, preparació de codis deontològics, protocols de praxi periodística i estatuts de redacció.
4. Difusió professional de continguts acadèmics mitjançant articles en publicacions periodístiques i dictàmens per a institucions o organismes d'autoregulació (Consells de premsa i de l'audiovisual, Defensors del públic, etc.).
5. Estadies a l'interior del país o a l'estranger en centres de recerca o de documentació no necessàriament públics ni vinculats a universitats: principalment, hemeroteques i mediateques en general, arxius periodístics, serveis d'estudis d'empreses privades o públiques i de grans corporacions multimèdia.

CONCRECIÓ DE LA PROPOSTA DE CRITERIS ESPECÍFICS PER A L'ÀREA DE PERIODISME

Tot i que conceptualment els criteris per als àmbits d'Humanitats i de Ciències Socials són aplicables a l'àrea de coneixement de Periodisme, ateses les característiques que la diferencien, es tindran en compte els aspectes específics següents, derivats de les Consideracions i Línies abans exposades:

Publicacions.

S'ha d'entendre que en aquest apartat es mesura la incidència de l'activitat d'un investigador entre els especialistes d'una àrea.

En aquest sentit, en el cas de Periodisme importen les publicacions en llibres i revistes que incideixin en una teoria i en una pràctica generals, i particularment vinculades a usos lingüístics i culturals propers, degut a la dimensió predominantment recepcional del periodisme, però també articles en periòdics de difusió general que tractin de comunicació, dictàmens públics sobre aspectes d'ètica i deontologia periodístiques, antologies d'obra periodística de referència, monografies històriques, registres hemerogràfics, i obres que apleguin aportacions innovadores en el camp del gran reportatge, del periodisme d'investigació, de la semblança biogràfica contemporània o de l'anàlisi de l'actualitat.

A títol orientatiu cal tenir present, a més de la publicació de llibres en editorials generalistes, iniciatives editorials institucionals específiques com les concretades en les col·leccions "Vaixells de paper" (Col·legi de Periodistes de Catalunya) i "Aldea global" (departaments universitaris catalans de l'àmbit de comunicació).

Projectes.

S'ha d'entendre que en aquest apartat es mesura la capacitat de definir uns objectius, elaborar les estratègies necessàries per assolir-los i mobilitzar els recursos pertinents.

Partint d'aquest principi, els projectes podran veure ampliada la seva acceptió en el camp del Periodisme a activitats de producció experimental, entesa com a recerca aplicada (projectes de nous productes periodístics, disseny de publicacions, estudi de nous formats en ràdio i televisió, innovació en periodisme digital, aplicacions informàtiques i telemàtiques al periodisme, preparació de codis deontològics, estatuts de redacció o protocols de praxi periodística, organització de centre de documentació, etc.), sempre que reuneixin els tres punts anteriors i siguin d'una entitat

equiparable a la descrita en l'apartat "Direcció i participació en projectes d'investigació".

També cal avaluar projectes no finançats, i generalment de realització individual, aplicats a la recerca bàsica en camps com Història del Periodisme, Periodística, Hemerografia i Anàlisi de Mitjans, Teoria de la Comunicació, o Ètica i Deontologia periodístiques.

Activitat formativa

S'ha d'entendre en aquest apartat que es mesura la capacitat per a liderar processos d'aprenentatge en la recerca i en projectes vinculats a la investigació aplicada i a la producció experimental.

En aquest sentit cal que en Periodisme es ponderi també la pràctica facultativa en càrrecs de responsabilitat en la gestió professional (sotsdirector, redactor en cap, cap de secció, coordinador) que suposin un exercici addicional de formació de periodistes recent llicenciats que s'incorporen a equips de treball en els mitjans de comunicació.

Dins d'aquest apartat cal reconèixer especialment la pràctica d'alguns periodistes com a tutors de pràctiques d'estudiants universitaris en els mitjans que tenen establerts convenis de col·laboració amb universitats en el marc d'assignatures que incorporen aquesta modalitat d'ensenyament experimental avançat.

Altres mèrits.

És recomanable afegir a l'avaluació de mèrits compartida amb altres àrees (principalment premis, conferències, càrrecs de responsabilitat científica, activitat institucional de promoció i gestió d'investigació, etc.), les següents categories de mèrits, derivades de les consideracions ja argumentades anteriorment:

a) la gestió universitària, particularment meritòria en una àrea de coneixement amb pocs numeraris per a exercir càrrecs acadèmics; b) les estades a l'interior del país o a l'estranger en centres de recerca o de documentació no necessàriament públics ni vinculats a universitats: hemeroteques i mediateques en general, arxius periodístics, serveis d'estudis d'empreses privades o públiques i de grans corporacions multimèdia; c) l'experiència professional entesa com a recerca aplicada en una àrea no reconeguda en els plans oficials de promoció d'investigació; d) la formació d'hemeroteca i biblioteca especialitzada pròpies i de característiques rellevants, tipus d'iniciativa particularment meritòria en una àrea de coneixement de recent configuració acadèmica; e) la fundació

i/o direcció de revistes especialitzades en comunicació social o de col·leccions de llibres sobre comunicació social; f) la participació en comitès científics de revistes especialitzades en comunicació; g) la participació en juntes directives d'associacions d'investigadors, internacionals o nacionals (tals com AIERI, EJTA, Sociedad Española de Periodística, Societat Catalana de Comunicació, etc.), en les d'associacions professionals (Col·legi de Periodistes), o en institucions d'autoregulació (Consell de la Informació de Catalunya; Consell de l'Audiovisual de Catalunya, Defensor del públic, etc.); h) la participació activa en congressos, jornades o debats acadèmics o professionals; i) l'ampliació reglada d'estudis, concretada en tenir la llicenciatura específica en qualsevol altre àmbit de coneixement (Humanitats, Dret, Economia, Història, Geografia, Polítiques, Biologia, Enginyeria, etc.) degut a la necessitat que té el Periodisme de tractar coneixements propis d'altres àrees.

PROPOSTA DE PONDERACIÓ DE MÈRITS

1. Publicacions:	60%
2. Projectes:	15%
3. Activitat formativa:	10%
4. Transferència de tecnologia:	0,00
5. Altres mèrits:	15%

Observacions complementàries

1. La Comissió considera oportú suggerir que a l'àrea de coneixement de Comunicació Audiovisual, Publicitat i Relacions Públiques es procedeixi també a una revisió de criteris d'avaluació degut a que algunes disfuncions advertides en els criteris vigents d'avaluació són compartides amb l'àrea de coneixement de Periodisme.
2. Suggerim també l'establiment d'una Llista de revistes catalanes i espanyoles d'interès en l'àmbit de coneixement de Periodisme equivalent a la utilitzada en el Ministerio de Ciencia y Tecnología, llista dividida per categories per tal de facilitar l'avaluació en l'apartat Publicacions.

En aquest sentit, aquesta Comissió fa la següent proposta d'acord amb el títols de classificació emprats pel Ministeri:

Fonamentals per a l'àrea.

- Anàlisi. Quaderns de Comunicació i Cultura; Bellaterra (Barcelona); 1980-.
- Zer. Revista de Estudios de Comunicación; Bilbao; 1996-.

Interessants per l'àrea.

- Ámbitos. Revista andaluza de Comunicación; Sevilla; 1998-.
- Comunicació 21; Barcelona; 2000-.
- Comunicación y Sociedad; Pamplona; 1988-.
- Doxa Comunicación. Revista interdisciplinar de estudios de comunicación y ciencias sociales; Madrid; 2003-.
- Estudios sobre el mensaje periodístico; Madrid; 1994-.
- Formats; Barcelona; 1997-.
- Periodística; Barcelona; 1989.-
- Quark. Ciencia, medicina, comunicación y cultura; Barcelona; 1995.-
- Telos. Cuadernos de comunicación, tecnología y sociedad; Madrid; 1985.-
- Trípodos; Barcelona; 1996-.
- Treballs de Comunicació; Barcelona; 1991.-

D'interès general

- Capçalera; Barcelona; 1989-.
- Logo. Revista de Retórica y Teoría de la Comunicación; Salamanca; 2001.-
- Primeras Noticias. Comunicación y Pedagogía; Barcelona; 1992.-

Nota:

En aquesta llista figuren tan sols revistes en català i castellà de l'àmbit territorial espanyol, llista complementària de la integrada per les revistes internacionals de referència a la Communication Abstract, registre en el qual serà acceptada properament la revista "Zer", esmentada com a publicació fonamental en la llista adjunta que proposem.